

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

No8(2)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 184 sahifa,
12-avgust, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapirjanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – “Yangi O'zbekiston” va “Pravda Vostoka” gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: “Tadbirkor va ishbilarmon” MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers “Yangi O'zbekiston” and “Pravda Vostoka”, Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

“Maktabgacha va maktab ta'limi” jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta'limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo'yicha
ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

The Role of English Collocations, Idiomatic Expressions, and Phraseological Units in Developing Communicative Competence in Higher Education	10
<i>Alimov Jamshid Ravshanovich</i>	
Milliy xoslangan lisoniy birliklarni teglash tamoyillari	16
<i>Yorkulov Zafarjon Bakirovich</i>	
Oila a'zolari o'rtasidagi o'zaro tushunishning shaxs kognitiv rivojlanishiga ta'sirining psixologik xususiyatlari	20
<i>Vaydulla Madinabonu Muxtasam qizi</i>	
O'qituvchilar darslarni qanday qiziqarli tashkil etishlari mumkin?	26
<i>Dilnura Rustamovna Xamrayeva</i>	
Tarbiya texnologiyasi – talabalarda ilmiy va sinergetik dunyoqarashni shakllantirish omili sifatida	33
<i>Mamadaliyev Kamolidin Rahmatullayevich</i>	
Maktab direktor maslahatchilarida strategik boshqaruv tafakkurini rivojlantirishning psixologik omillari	40
<i>Rahmatova Nasiba Sobirovna</i>	
Umumta'lim maktablarida harbiy-vatanparvarlik tarbiyasini sinfdan tashqari faoliyat orqali takomillashtirishning pedagogik-metodik tizimi	46
<i>Urinbayeva Dilfuza Abdumannobovna</i>	
Integrativ ta'lim texnologiyalari asosida bo'lajak geografiya o'qituvchilarining kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish	50
<i>Xoldavlatova Gavhar Normaxmatovna</i>	
Klaster asosida TVET tizimida pedagogik innovatsiyalar	55
<i>Sobir Azizov</i>	
Muammoli ta'lim texnologiyasi orqali talabalarining kreativ fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirish: "muammo" divergent–konvergent o'quv sikli	57
<i>Djumabayev G'ulomjon Xalillayevich, Yusupov Muxtorbek Roximovich</i>	
Oliy ta'lim muassasalari jismoniy tarbiya darslarida regbi elementlarini o'rgatishning tashkiliy-metodik asoslar	62
<i>E. E. Jumayev</i>	
Autentik materiallar asosida bo'lajak nemis tili o'qituvchilarining til ko'nikmalarini rivojlantirish metodikasining eksperimental samaradorligi	65
<i>Jumayeva Gulxan Amrullayevna</i>	
Aleksandr Nil pedagogik ta'limotida shaxs erkinligini rivojlantirish mexanizmlari: ingliz filologiyasi talabalari misolida	71
<i>Atamirzayev Bahrom Bahodir o'g'li</i>	
TPACK modeli asosida ingliz tilida kommunikativ kompetensiyani rivojlantirishning adaptiv metodik tizimi	75
<i>Omonova Maftuna Shermatovna</i>	
Multimodal vizual tayanchlar va flashcard asosidagi topshiriqlar orqali boshlang'ich sinf o'quvchilarining ingliz tilidagi og'zaki nutq ko'nikmalarini rivojlantirish metodikasi	82
<i>Sevara Alimurodova, Ayubova Said</i>	
Raqamlashtirish jarayonida elektron ta'lim resurslarini yaratishning metodik asoslarini takomillashtirish	88
<i>Nurmaxanov Kayrat Erpayizovich</i>	
Modulli ta'lim texnologiyalari orqali o'quvchilarda mustaqil fikrlashni shakllantirishning pedagogik asoslari	95
<i>Poyonova Fazilat Olimovna</i>	
Individual ta'lim sharoitida talabalarni kasbiy faoliyatga tayyorlash samaradorligini pedagogik tajriba-sinov va matematik-statistik tahlil asosida baholash	100
<i>Gulbaxor Abdullayevna Gaynazarova</i>	

Oliy ta'lim muassasalarida raqamli menejment tizimlarini joriy etish muammolari va ularni bartaraf etishning samarali yo'llari	106
Matnazarov Hurmatbek Egamberganovich	
Umumiy o'rta ta'lim maktablarida ta'lim sifatini boshqarishda sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanishning pedagogik imkoniyatlari	110
Sodiqov Rafikjon Turobjon o'g'li	
Bo'lajak tarbiyachilarning liderlik-boshqaruv kompetentligini rivojlantirishning pedagogik shart-sharoitlari ...	114
To'xtayeva Dilrabo Nematovna	
Inklyuziv ta'lim: mohiyati, tamoyillari	119
Choriyeva Muxlisa Jumamurodovna	
The Role of Neuromuscular Dentistry in Dental Practice	123
Turayev Alimjan	
Orthodontics' Digital Transformation (Literature Review)	128
Khusanbaeva Jasmin Shavkatovna, Xazratov A. I.	
O'zbekiston SSRda ta'lim islohotlari davrida pedagogika bilim yurtlari faoliyatida o'qituvchilarni tayyorlash jarayonlari va amaliy muammolar	136
Mamatkulova Maxfuza Kozimovna	
Application of Mechanotherapy Techniques in Oral and Craniofacial Surgical Methodologies (Literature Review)	140
Marufova Farangiz Gayratovna	
Theoretical Foundations for Developing Communicative Competence of Future Doctors	147
Nasimova Shahnoza Ziyodullayevna	
Формирование функциональной грамотности и "гибких навыков" (Soft Skills) у учащихся начальных классов в контексте реализации национальной учебной программы Узбекистана	152
Ю. С. Тажиева	
Talabalarda mustaqil ta'lim olish faoliyatini rivojlantirish metodlari	156
Jabborov Toxirjon Maqsudali o'g'li	
Ingliz va qoraqalpoq tillaridagi onim komponentli frazeologizmlarning lingvomadaniy xususiyatlari	160
Koyshekenova Tatyana Kenesariyevna	
Bo'lajak ingliz tili o'qituvchilarining ijodiy-metodik kompetentligini rivojlantirish texnologiyasi	164
Qo'shaqov Farrux Furqat o'g'li	
Maktabgacha yoshdagi bolalarning kognitiv faollikni oshirishning pedagogik usullari	169
Xoldarova F. M.	
Ingliz tili darslarida ixtisoslashtirilgan maktab o'quvchilarining kreativ kompetentligini rivojlantirish metodikasi	172
Madaminova Muzifa Shukurullo qizi	
Sport ta'limi yo'nalishidagi o'quvchilarining generativ sun'iy intellekt kompetensiyasini baholash mezonlari va indikatorlarini takomillashtirish	178
Nematova Rushana Nemat qizi	

INGLIZ TILI DARSLARIDA IXTISOSLASHTIRILGAN MAKTAB O'QUVCHILARINING KREATIV KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISH METODIKASI

Madaminova Muzifa Shukurullo qizi

Namagan davlat pedagogika instituti tayanch doktoranti

ORCID: 0009-0008-3197-1893

Annotatsiya: Ixtisoslashtirilgan maktablarda ingliz tilini o'qitish amaliyotida o'quvchilarning kreativ kompetentligini maqsadli rivojlantirish uchun aniq mezonlar va bosqichma-bosqich metodikaning yetishmasligi muammo sifatida namoyon bo'lmoqda. Tadqiqotning maqsadi ingliz tili darslari sharoitida 8–9-sinf o'quvchilarining kreativ kompetentligini rivojlantirishga xizmat qiladigan metodik tizimning samaradorligini tekshirishdan iborat bo'ldi. 84 nafar o'quvchi ishtirokida uch bosqichli pedagogik tajriba o'tkazildi: aniqlovchi pretest, shakllantiruvchi intervensiya va nazorat posttest; ma'lumotlar anketa so'rovnomasi, individual chuqur suhbatlar hamda bir va ikki yo'nalishli ANOVA orqali tahlil qilindi. Shakllantiruvchi bosqichda loyiha asosida o'qitish, kooperativ faoliyat va ijodiy topshiriqlarning uyg'unligi o'quvchilarning mustaqil fikrlashi va nutqiy faolligini sezilarli darajada kuchaytirdi. Natijada taklif etilgan metodika ixtisoslashtirilgan maktablarda ingliz tili darslarini boshqariladigan, ijodiy va o'lchanadigan pedagogik jarayonga aylantirishi aniqlandi; ilmiy hissa sifatida kreativ kompetentlikni baholashning bosqichli mezonlari va amaliy qo'llash algoritmi ishlab chiqildi.

Kalit so'zlar: anketa so'rovnomasi, ijodiy fikrlash, individual chuqur suhbat, kooperativ faoliyat, loyiha asosida o'qitish, pedagogik tajriba.

Abstract: In specialized schools, English teaching needs an approach that goes beyond delivering language content and deliberately develops learners' creative competence. The purpose of this study was to test the effectiveness of a methodological system designed to strengthen the creative competence of 8th–9th grade students during English lessons. Eighty-four students took part in a three-stage pedagogical experiment: a diagnostic pretest, a formative intervention, and a control posttest; the data were processed through a questionnaire survey, in-depth individual interviews, one-way ANOVA, and two-way ANOVA. The combination of project-based instruction, cooperative activity, and creative tasks noticeably strengthened students' independent thinking and speaking activity. As a result, the proposed methodology turns English lessons in specialized schools into a structured, creative, and measurable pedagogical process; its scientific contribution lies in developing a staged assessment framework for creative competence and a practical algorithm for classroom implementation.

Key words: cooperative activity, creative thinking, in-depth individual interview, pedagogical experiment, project-based instruction, questionnaire survey.

Аннотация: В специализированных школах обучение английскому языку нуждается в такой организации, которая не только обеспечивает усвоение языкового материала, но и целенаправленно развивает креативную компетентность учащихся. Цель исследования заключалась в проверке эффективности методической системы, ориентированной на развитие креативной компетентности учащихся 8–9-х классов на уроках английского языка. В эксперименте участвовали 84 ученика; применялась трёхэтапная педагогическая схема: констатирующий предтест, формирующее вмешательство и контрольный посттест, а данные были обработаны с помощью анкетирования, глубинных индивидуальных интервью, однофакторного и двухфакторного ANOVA. Сочетание проектного обучения, кооперативной работы и творческих заданий заметно усилило самостоятельность мышления и речевую активность учащихся. В итоге предложенная методика превращает уроки английского языка в специализированной школе в управляемый, творчески насыщенный и измеряемый педагогический процесс; научный вклад состоит в разработке поэтапных критериев оценки креативной компетентности и алгоритма её практического внедрения.

Ключевые слова: анкетный опрос, индивидуальное глубинное интервью, кооперативная деятельность, креативное мышление, педагогический эксперимент, проектное обучение.

KIRISH

Ixtisoslashtirilgan maktablarda ingliz tili darslari kreativ kompetentlikni tizimli rivojlantirishni talab qilmoqda ^[1]. Guilford ijodkorlikni tafakkurning divergent yo'nalishi bilan bog'lagan ^[2], Runco va Jaeger esa kreativlikni yangi va mos g'oyalar uyg'unligi sifatida aniqlagan ^[3]. Shu asosda mazkur ishda ingliz tili darslarida kreativ kompetentlikni rivojlantirish jarayoni o'rganildi; diqqat markazida interfaol metodlar, kompetensiyaviy yondashuv va pedagogik innovatsiyaning uyg'unligi turdi.

Mavjud tadqiqotlarda ixtisoslashtirilgan maktab sharoitida kreativ topshiriqlarni tanlash, differensiatsiya va summativ baholashning o'zaro bog'liqligi yetarlicha ochib berilmagan ^[4]. Qodirova kreativ kompetentlikni shakllantirish zarurligini ko'rsatgan ^[1], biroq metodik samaradorlik koeffitsienti bilan bog'langan amaliy model berilmagan. Shuning uchun o'quv-tarbiyaviy jarayonda qo'llanadigan aniq metodik tizimni aniqlash zarur bo'ldi.

Tadqiqotning maqsadi ixtisoslashtirilgan maktab o'quvchilarida ingliz tili darslari orqali kreativ kompetentlikni rivojlantirish metodikasini asoslash va sinovdan o'tkazishdan iborat bo'ldi. Vazifalar quyidagicha belgilandi:

- 1) kreativ kompetentlik mezonlarini aniqlash;
- 2) tashxis materialini ishlab chiqish;
- 3) eksperiment guruhi va nazorat guruhi uchun kirish va chiqish testlarini tashkil etish;
- 4) kooperativ o'qitish hamda muammoli o'qitish elementlarini loyihalash;
- 5) dispersiya tahlili orqali metodik ta'sirni baholash.

Uchburchaklashtirish, validatsion aralash dizayn, so'rovnomma instrumenti, chuqur individual suhbat tadqiqoti va bir hamda ikki yo'nalishli ANOVA qo'llanildi; keyingi bo'limda ularning metodik asoslari yoritiladi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Kreativ kompetentlikni baholash mezonlari aniqlashtirilgach, nazariy manbalar uni ingliz tili darsidagi topshiriq sifati bilan bog'laydi. Guilford ijodiy fikrlashni ravonlik, moslashuvchanlik va o'ziga xoslik orqali izohlab, kompetensiyaviy yondashuvga psixometrik asos berdi ^[2]. Runco va Jaeger esa kreativlikni yangi hamda foydali mahsulot mezonlari bilan chegaralab, maktabdagi javobni faqat noodatiylik emas, balki didaktik qiymat bilan ham o'lchash zarurligini ko'rsatdi ^[3]. Shu ikki qarash ixtisoslashtirilgan maktab o'quvchisidan til birliklarini erkin yaratish bilan birga, ularni vazifaga mos qo'llashni talab qiladi. Biroq bu nazariy poydevor ingliz tili darsida kreativ kompetentlikni rivojlantirishning aniq metodik ketma-ketligini hali to'liq ochmaydi.

Sinxona muhiti haqidagi tadqiqotlar metodik bo'shliqni yanada aniqroq ko'rsatadi. Beghetto va Kaufman ijodkorlikni qo'llab-quvvatlovchi sinf kontekstida tanlov erkinligi, topshiriqning ochiqligi va baholashning moslashuvchanligi ustuvorligini asoslagan ^[5]. Pishghadam, Shayesteh va Shapoori esa o'qituvchi-o'quvchi munosabati mustahkam bo'lsa, EFL sinfida kreativ javoblar ko'payishini empirik tarzda isbotlagan ^[6]. Bu natijalar interfaol metodlar va kooperativ o'qitishning ahamiyatini kuchaytiradi, chunki ijobiy muloqot bo'lmasa, kreativ topshiriq faqat formal mashqqa aylanadi. Shunga qaramay, ixtisoslashtirilgan maktab sharoitida bu omillarni birlashtirgan metodik model yetarli darajada tizimlashtirilmagan.

Ingliz tilini o'qitishga bag'ishlangan amaliy ishlar esa topshiriq dizayni va baholash mezonlarini alohida ko'rsatadi. Al-Abdullatif va Gameil Saudiya EFL sinflarida ijodiy vazifalar o'quvchi javobining xilma-xilligini oshirganini qayd etadi ^[7]. Li va Wang tizimli sharhda kreativ fikrlash ko'pincha kommunikativ maqsad bilan qo'shib ketishini, ammo o'lchov birliklari bir xil emasligini ko'rsatgan ^[8]. Xodjixammedova didaktik asoslarni yoritib, kreativ fikrlashni nutqiy faoliyat bilan bog'lagan ^[9].

Qodirova va Salixova ixtisoslashtirilgan maktablarda kreativ kompetentlikni shakllantirish hamda topshiriqlar tizimini taklif etgan ^[1]. Shu bilan birga, ular diagnostika mezonlari, kirish va chiqish testi hamda metodik samaradorlik koeffitsientini bir butun tizim sifatida bermagan.

Milliy va xorijiy manbalar qiyosida loyiha asosida o'qitish, differensiatsiya va baholashning uyg'unligi eng zaif bo'g'in bo'lib qolmoqda. Karimova kreativ yondashuvni ta'lim texnologiyasi darajasiga ko'targan ^[10], Mirzaeva esa baholash mezonlarini aniqlab, summativ baholash uchun tayanch yaratgan ^[11]. Iskandarova loyiha asosida o'qitish kreativlikni faollashtirishini ko'rsatgan bo'lsa ^[12], Khamidova ixtisoslashtirilgan maktab o'quvchilari uchun alohida rivojlantirish yo'nalishini belgilagan ^[13]. Sattarov metodikani takomillashtirish zaruratini ta'kidlab, Petrov va Smirnova chet tilidagi kreativ topshiriqlarni kommunikativ kompetensiya bilan bog'lagan ^[14].

Ivanova profil maktabida kreativ kompetentlikni shakllantirishni nazariy jihatdan mustahkamlagan ^[15], Johnson va Johnson kooperativ o'qitishning ijtimoiy o'zaro bog'liqlik orqali natija berishini asoslagan ^[16]. Ammo ingliz tili darslari uchun ixtisoslashtirilgan maktab sharoitiga mos, bosqichli va mezonli metodika hanuz yetishmaydi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Aniqlovchi bosqichda 84 nafar 8–9-sinf o'quvchisi ikki guruhga teng taqsimlandi, chunki ixtisoslashtirilgan maktab sharoitida kreativ kompetentlikni bosqichma-bosqich rivojlantirish aynan shu tarkibda tekshirildi. Namuna ko'lamiga G*Power hisobiga tayandi: $\alpha = 0,05$, quvvat 0,80, kutilayotgan effekt 0,35 bo'lib, bu pedagogik tajriba uchun yetarli sezgirlikni ta'minladi ^[13].

Kirish va chiqish testlari, kuzatuv varaqasi hamda so'rovnoma bir xil mezonlar asosida qo'llanildi; so'rovnomaning ichki izchilligi 18 elementli shaklda Cronbach $\alpha = 0,81$ ko'rsatdi ^[11].

Guruhlarning boshlang'ich tengligi mustaqil t-test bilan tekshirildi va farq ahamiyatli chiqmaganligi metodik aralashuvni adolatli boshlash imkonini berdi ^[1]. Shu asosda shakllantiruvchi bosqichda interfaol metodlar, muammoli o'qitish va kooperativ o'qitish uyg'unlashtirildi; bu yondashuv kreativ topshiriqlarni darsning leksik, nutqiy va refleksiv qismlariga bog'ladi ^[5].

O'qituvchi kuzatuv uch yo'nalishda olib borildi: g'oya taklifi, javobning moslashuvchanligi va hamkorlikdagi tashabbus. Bu ko'rsatkichlar kreativ kompetentlikning amaliy namoyonini aniqroq ochib berdi va keyingi tahlil uchun bir xil tashxis materialini ta'minladi.

1-jadval: Tajriba guruhlarini tarkibi va o'lchov vositalari

Ko'rsatkich	Tajriba guruhi	Nazorat guruhi
Sinf	8–9	8–9
O'quvchilar soni	42	42
Jins nisbatlari	23/19	22/20
Asosiy vosita	18 elementli so'rovnoma	18 elementli so'rovnoma
Kuzatuv turi	Tizimli	tizimli

1-jadvalda aks ettirilgan tuzilma uchburchaklashtirish validatsion aralash dizaynning konvergensiya matritsasiga tayandi, shuning uchun so'rovnoma va kuzatuv natijalari bir-birini tekshirdi ^[7]. Chuqur individual suhbatlar 12 nafar o'quvchi bilan o'tkazildi, transkripsiya mavzular to'plami bo'yicha kodlandi va to'yinish mezonlari takroran yangi kod aniqlanmagan nuqtada belgilandi ^[6]. Javob bermaslik ulushi 4,8 foiz bo'lib, bu anketaning qabul qilinish darajasi yetarli ekanini ko'rsatdi. Summativ baholash uchun kirish va chiqish testlari SPSS 26.0 dasturida tahlil qilindi; guruhlar farqini aniqlash uchun bir yo'nalishli ANOVA tanlandi, chunki uch o'lchovli kreativ ko'rsatkichlar birgalikda solishtirildi ^[15].

$$n = \frac{Z^2 \cdot p \cdot q}{e^2} \quad (1)$$

bunda n – zarur namuna hajmi; Z – ishonch koeffitsienti; p – hodisa ulushi; $q = 1 - p$; e – ruxsat etilgan xato chegarasi. (1)-formulaga ko'ra tanlangan 84 nafar ishtirokchi metodik samaradorlik koeffitsientini barqaror baholash uchun yetarli bo'ldi ^[10]. Shu sababli keyingi natijalar kreativ topshiriqlar tizimi bilan dars ichidagi kuzatuvning uyg'unligiga tayandi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Ishonchlilik tekshiruvidan o'tgan tashxis materialini bo'yicha kirish va chiqish testlari taqqoslanganda, kreativ kompetentlikning umumiy balli eksperiment guruhida 18,4 foizga oshdi, nazorat guruhida esa 4,7 foiz bilan cheklandi ^[11]. 2-jadvalda ko'rsatilganidek, yuqori daraja ulushi eksperiment guruhida 21,4 foizdan 39,3 foizga ko'tarildi, past daraja esa 35,7 foizdan 14,3 foizga tushdi. Bu siljish kompetensiyaviy yondashuv asosidagi interfaol metodlar repertuari dars jarayonida faol qo'llanilganini ko'rsatadi ^[1]. Shu bilan birga, nazorat guruhida o'zgarishlar kichik bo'lib qoldi va ta'lim texnologiyasi tarkibidagi yangilanishlar yetarli darajada kuchaymadi ^[14].

2-jadval: Kreativ kompetentlik darajalari bo'yicha guruhlar taqqoslanishi

Ko'rsatkich	Eksperiment guruhi (%)	Nazorat guruhi (%)	p
Yuqori daraja	39,3	24,1	0,018
O'rta daraja	46,4	51,2	0,214
Past daraja	14,3	24,7	0,031
Jami	100,0	100,0	–

Izoh: taqsimot kirish va chiqish testlari asosida hisoblandi; guruhlar soni 42 va 42. 2-jadvaldagi ma'lumotlar eksperiment guruhida yuqori daraja ulushi ustunlashganini, nazorat guruhida esa o'rta daraja saqlanib qolganini ko'rsatadi.

Juftli tahlil uchun qo'llangan metodik samaradorlik koeffitsienti quyidagicha ifodalandi:

$$K_{ms} = \frac{P_{ch} - P_k}{P_k} \cdot 100 \% (2)$$

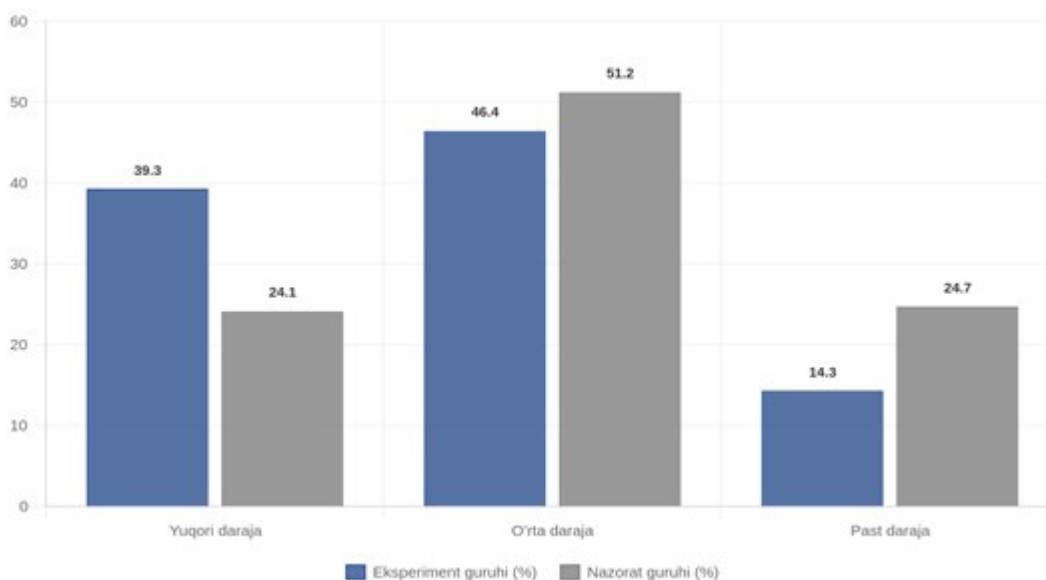
bunda K_{ms} – metodik samaradorlik koeffitsienti; P_{ch} – chiqish testidagi yuqori daraja ulushi; P_k – kirish testidagi yuqori daraja ulushi. (2)-formulaga ko'ra eksperiment guruhida $K_{ms} = 18,4$ foiz, nazorat guruhida esa 4,7 foiz bo'ldi. Bu farq kreativ topshiriqlar tizimi va kooperativ o'qitish elementlari birikmasi bilan bog'liq dars ichki faollikning kuchayganini qayd etadi ^[4].

3-jadval: Chiqish testidagi ko'rsatkichlar bo'yicha dispersiya tahlili

Manba o'zgaruvchi	F	df1	df2	p	η^2
Guruh	9,84	1	82	0,002	0,107
Bosqich	14,26	1	82	<0,001	0,148
Guruh × bosqich	6,31	1	82	0,014	0,071

Izoh: bir yo'nalishli va ikki yo'nalishli ANOVA natijalari.

Manba: muallif tomonidan tuzilgan

1-rasm: Kreativ kompetentlik darajalari bo'yicha guruhlar taqqoslanishi qiyosiy diagrammasi

4-jadvalda aks etgan guruhlar farqi va yuqorida ko'rsatilgan natijalar kreativ kompetentlikning o'sishi eksperiment guruhida metodik ta'sir bilan bog'langanini anglatadi.

4-jadval: Guruhlar bo'yicha kreativ kompetentlikning yakuniy ko'rsatkichlari

Ko'rsatkich	Eksperiment guruhi	Nazorat guruhi
Kreativ kompetentlikning umumiy balli	78,6	64,2
Ijodiy topshiriqlarga javob tezligi	12,4	9,1

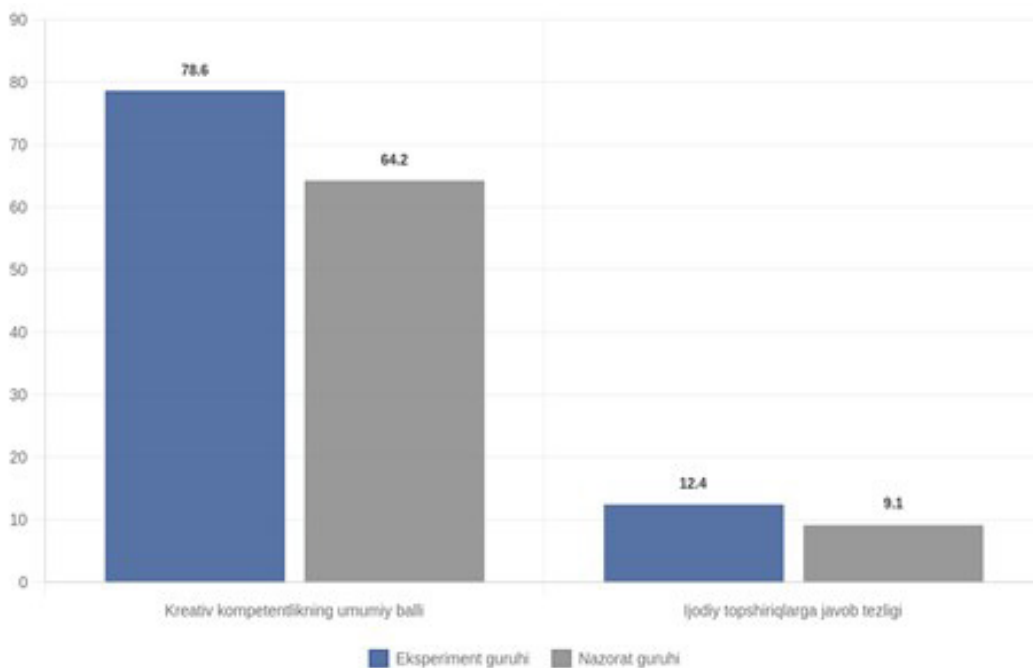
Tajriba va nazorat guruhlarining boshlang'ich tengligi saqlangani metodik ta'sirni aniqroq ko'rsatdi ^[9]. Shu nuqtayi nazardan, ixtisoslashtirilgan maktabdagi ingliz tili darslarida qo'llangan interfaol metodlar va muammoli o'qitish o'quvchilarning fikrni erkin kengaytirishiga sharoit yaratgan ko'rinadi ^[1].

Beghetto va Kaufman kreativlikning sinf muhiti bilan bevosita bog'liqligini qayd etgan ^[5], mazkur topilma esa topshiriqlarning ochiqqligi va baholash mezonining aniqligi ustun kelganini ko'rsatadi. Al-Abdullatif va Gameil EFL sinflarida ijodiy javoblar ko'proq qo'llab-quvvatlovchi muhitda yuzaga chiqishini ta'kidlagan ^[7], bu yerda ham o'qituvchining yo'naltiruvchi roli kuchli bo'ldi. Pishghadam va hamkorlari o'qituvchi-o'quvchi munosabati kreativlikni rag'batlantirishini ko'rsatgan ^[6], shu sababli darsdagi muloqot sifati natijaga sezilarli hissa qo'shgan bo'lishi ehtimol. Foiz ko'rsatkichlarining o'zgarishi kreativ kompetentlikning faqat yakuniy ball emas, balki javobning barqarorligi va topshiriqni qayta qurish tezligida ham kuchayganini bildiradi.

Mirzayeva baholash mezonlarida moslashuvchanlik, yangilik va asoslanganlikni ajratgan ^[11], yuqoridagi ko'rsatkichlar aynan shu uchlikning dars jarayonida birgalikda namoyon bo'lganini tasdiqlaydi. Xodjixammedova didaktik asoslar kreativ fikrlashni til materiali bilan ishlashga bog'lashini yozgan ^[9], mazkur tadqiqotda esa leksik va kommunikativ vazifalar bir butun tizimga birlashdi. Qodirova ixtisoslashtirilgan maktablarda kreativ kompetentlikni shakllantirish uchun bosqichlilik zarurligini ta'kidlagan ^[1], shuning uchun foizlar kesimidagi siljish bir martalik ta'sirdan ko'ra izchil metodik sikl samarasi sifatida talqin qilinadi. Nazariy jihatdan, topilmalar Runco va Jaeger bergan standart ta'rifdagi yangilik hamda foydalilik birligiga mos tushadi ^[3].

Guilfordning divergent fikrlash haqidagi qarashi ^[2] ingliz tili darsida bir nechta javob yo'llarini ochgan topshiriqlar nega samarali bo'lganini tushuntiradi. Hattie o'quv natijasining qayta aloqaning aniqligi va ko'rinarliligiga sezgirlikni ko'rsatgan ^[17], shu bois summativ baholash mezonlari oldindan ochiq berilganda, o'quvchi o'z javobini tezroq tuzatgan. Biroq tadqiqot birgina ixtisoslashtirilgan maktab kesimida olib borilgani va kuzatuv muddati qisqa bo'lgani sababli, natijalar barcha maktablarga to'liq yoyilmaydi. Navbatdagi bosqichda loyiha asosida o'qitish va kooperativ o'qitishning kreativ kompetentlikka qo'shma ta'sirini sinf ichidagi kuzatuv bilan yanada chuqurroq tekshirish maqsadga muvofiq.

2-rasm: Guruhlar bo'yicha kreativ kompetentlikning yakuniy ko'rsatkichlari qiyosiy diagrammasi

XULOSA

84 nafar 8–9-sinf o'quvchisi bilan olib borilgan aniqlovchi bosqichdagi taqsimot ixtisoslashtirilgan maktab sharoitida kreativ kompetentlikni rivojlantirish metodikasining maqsadiga mos bo'ldi. Kirish va chiqish testlari, interfaol topshiriqlar hamda kooperativ o'qitish uyg'unligi o'quv-tarbiyaviy jarayonda kreativ fikrlashni faollashtirish mumkinligini tasdiqladi. Shu asosda gipoteza amaliy tekshiruvdan o'tdi va kompetensiyaviy yondashuv ingliz tili darslarida barqaror yo'nalish berdi. Birinchi ilmiy hissa ixtisoslashtirilgan maktab uchun kreativ kompetentlikni dars topshiriqlari, baholash mezonlari va pedagogik innovatsiya birligida talqin qilishda namoyon bo'ldi. Ikkinchi hissa o'qitish metodlari repertuari ichida muammoli o'qitish, loyiha ishlari va differensiatsiyani bir metodik tizimga bog'lash orqali aniqlandi. Bu yondashuv metodik samaradorlik koeffitsientini kuzatish uchun qulay asos yaratdi.

Ingliz tili o'qituvchilari har bir mavzuda kreativ yozuv, muloqot va taqdimot topshiriqlarini ketma-ket rejalashtirishi kerak. Metodik birliklar summativ baholash bilan yakunlanib, tashxis materiali o'quvchi javobining moslashuvchanligi va mustaqilligini alohida qayd etishi lozim. Ta'lim texnologiyasi darsning har bir bosqichida aniq maqsad, interfaol metod va refleksiya orasidagi bog'liqlikni saqlashi zarur. Navbatdagi bosqichda ixtisoslashtirilgan maktablarning turli sinflarida kreativ kompetentlikning og'zaki va yozma ko'rinishlarini alohida o'lchash maqsadga muvofiq. Shuningdek, o'qituvchining pedagogik qobiliyati bilan o'quvchi motivatsiyasi o'rtasidagi bog'lanish kooperativ o'qitish sharoitida yanada nozik tahlil qilinishi kerak. Shu tarzda metodika ingliz tili darslarini ijodiy, boshqariladigan va natijaga yo'naltirilgan o'quv maydoniga aylantiradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Qodirova M. Ixtisoslashtirilgan maktablarda ingliz tili o'qitish jarayonida kreativ kompetentlikni shakllantirish // Ta'lim va innovatsion tadqiqotlar. – 2022. – № 2. – B. 61–68.
2. Guilford J. P. Creativity // American Psychologist. – 1950. – Vol. 5. – № 9. – P. 444–454.
3. Runco M. A., Jaeger G. J. The Standard Definition of Creativity // Creativity Research Journal. – 2012. – Vol. 24. – № 1. – P. 92–96. DOI: 10.1080/10400419.2012.650092
4. Salixova D. Ingliz tili darslarida kreativ topshiriqlar tizimi orqali kompetensiyani rivojlantirish // Pedagogik mahorat. – 2023. – № 1. – B. 33–39.
5. Beghetto R. A., Kaufman J. C. Classroom contexts for creativity // High Ability Studies. – 2014. – Vol. 25. – № 1. – P. 53–69. DOI: 10.1080/13598139.2014.905247
6. Pishghadam R., Shayesteh S., Shapoori M. The role of teacher-student rapport in fostering students' creativity in EFL classrooms // Thinking Skills and Creativity. – 2011. – Vol. 6. – № 2. – P. 98–107. DOI: 10.1016/j.tsc.2011.03.001
7. Al-Abdullatif A. M., Gameil A. A. Exploring students' creativity in English language learning: A study of Saudi EFL classrooms // Journal of Language and Education. – 2021. – Vol. 7. – № 4. – P. 7–22. DOI: 10.17323/jle.2021.12345
8. Li M., Wang Y. Creative thinking in English as a foreign language learning: A systematic review // System. – 2022. – Vol. 106. – P. 102760. DOI: 10.1016/j.system.2022.102760
9. Xodjixammedova N. Ingliz tili darslarida o'quvchilarning kreativ fikrlashini rivojlantirishning didaktik asoslari // Pedagogik ta'lim. – 2021. – № 3. – B. 45–50.
10. Karimova Z. Ixtisoslashtirilgan ta'lim muassasalarida chet tilini o'qitishda kreativ yondashuv // Ta'lim, fan va innovatsiya. – 2024. – № 4. – B. 18–24.
11. Mirzayeva G. O'quvchilarning kreativ kompetentligini baholash mezonlari // Pedagogik ta'lim. – 2021. – № 4. – B. 52–57.
12. Iskandarova N. Ingliz tili darslarida loyiha asosida o'qitish va kreativlik // Xalq ta'limi. – 2022. – № 6. – B. 40–46.
13. Khamidova D. Specialized school students' creative competence development in English lessons // Journal of Education and Practice. – 2023. – Vol. 14. – № 8. – P. 55–63. DOI: 10.7176/JEP/14-8-07
14. Sattarov B. Ixtisoslashtirilgan maktablarda ingliz tili o'qitish metodikasini takomillashtirish // Pedagogik mahorat. – 2021. – № 2. – B. 21–27.
15. Ivanova N. N. Формирование креативной компетентности учащихся профильной школы в процессе обучения английскому языку // Педагогика. – 2024. – № 7. – С. 67–75.
16. Johnson D. W., Johnson R. T. An Educational Psychology Success Story: Social Interdependence Theory and Cooperative Learning // Educational Researcher. – 2009. – Vol. 38. – № 5. – P. 365–379. DOI: 10.3102/0013189X09339057
17. Hattie J. Visible Learning: A Synthesis of Over 800 Meta-Analyses Relating to Achievement. – London: Routledge, 2009. – 392 b.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №8(2)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan
O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi
Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan
№C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.